

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ШКОЛАХ ІЗРАЇЛЮ

Маргарита Демішева

Кафедра початкової та спеціальної освіти, Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького,
м. Мелітополь, Україна

E-mail: margodemisheva@gmail.com

АНОТАЦІЯ. Останні роки інклюзивна освіта активно впроваджується у навчальні заклади по всьому світу. Саме Ізраїль був обраний для нашого дослідження, тому як практика інклюзивної освіти в країні застосовується вже понад 30 років та має законодавче закріплення. У статті проаналізовано досвід розвитку інклюзивної освіти в Ізраїлі в різних аспектах: законодавчому, організаційному, соціальному, повсякденному. Розглянуто принципи ранньої діагностики та інтервенції аутизму, який допомагає якомога раніше виявити проблему та надати дитині ефективну допомогу. Представлені способи реалізації інклюзивної освіти на прикладі загальноосвітніх та спеціальних корекційних ізраїльських шкіл. Механізм включення дитини до навчання у звичайній школі може бути різним, але вкрай важливим для ізраїльської освіти є дати кожній дитині знання на такому рівні, на якому вона здатна їх сприймати. Дійшли до висновку, що головне завдання системи освіти та медицини Ізраїлю – це рання діагностика, надання кваліфікаційної медичної та психологічної допомоги дитині з особливими освітніми потребами у ранньому віці, щоб вона мала змогу до 6 років піти до масової школи та успішно інтегруватися у суспільство.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інклюзія, інклюзивна освіта в Ізраїлі, інклюзивний клас, аутизм, корекційна освіта.

I. Вступ. Законодавчий рівень

Інклюзивна освіта в Ізраїлі закріплена на вищому законодавчому рівні, завдяки чому вона реалізується всюди та без винятків. Надання спеціальної освіти в Ізраїлі регулюється трьома основними законодавчими актами: Закон про освіту (1949), Закон про державну освіту (1953) та Закон про спеціальну освіту (1988). До останнього нещодавно (2002) були внесені зміни, відповідно до яких основним пріоритетом реалізації інклюзії було зарахування дітей із особливими потребами у звичайні класи. Також на основі поправок до закону про спеціальну освіту батьки дітей з особливими освітніми потребами отримали можливість реалізувати їх право на вибір освітнього маршруту для своєї дитини (між повною інклюзією, корекційним класом у звичайній школі та спеціальною школою).

Відповідно до закону про спеціальну освіту, інклюзивна освіта в Ізраїлі має такі цілі, як розвиток умінь та навичок дитини з особливими освітніми потребами, коригування та покращення її фізичного, розумового, емоційного та поведінкового функціонування, допомога дитині навчитися прийнятної соціальної поведінки з метою полегшення її інтеграції в суспільство [1].

II. Рання діагностика та підтримка держави

Відмінна риса інклюзії в Ізраїлі – рання діагностика. Держава приділяє величезну увагу програмі «From prevention to inclusion» («Від попередження до інклюзії»), в основі якої лежить принцип – надати якнайбільше допомоги дитині з особливостями розвитку в ранньому віці. В Ізраїлі аутизм часто діагностується приблизно через півтора роки після народження, тобто набагато раніше, ніж у іншому західному світі, де середній вік діагнозу становить два з половиною роки.

Всі діти, народжені в Ізраїлі, проходять щомісячний скринінг стану здоров'я. Оглядає дитину спеціальна комісія, що складається з кількох фахівців: педіатра, психіатра або клінічного психолога, фахівця з розвитку мови. Комісія, як правило, знаходиться в центрах раннього розвитку по місцю проживання.

Якщо на перших місяцях життя дитини в неї діагностуються множинні тяжкі порушення розвитку, ментальні та фізичні порушення, її направляють до приватного хоспісу для дітей від 4-х місяців.

У хоспісі можуть одночасно перебувати 60 дітей із усієї країни. З малюками з діагнозом ДЦП та синдромом Дауна починають працювати через кілька місяців після народження. З дітьми з аутизмом – із 1-2 років. У центрах розвитку дитина отримує допомогу спеціалістів до 3 років. Потім малюки можуть іти до спеціальних садів для дітей з аутизмом або відвідувати масовий дитячий садок за інклюзивною програмою. Рішення з цього питання приймають батьки спільно з фахівцями на основі всебічного вивчення стану дитини та існуючих можливостей для її найкращої адаптації.

В Ізраїлі дуже розвинені інклюзивні центри для дітей віком від 0 до 21 року. Центри напівкомерційні, іноді вони поєднують у собі ранню діагностику, інклюзивні ясла, сад, школу, навіть коледж, а також ресторан, спортзал, перукарню – в них працюють виключно люди з інвалідністю.

Головне завдання системи освіти та медицини Ізраїлю – надати якнайбільше допомоги дитині з особливими потребами в ранньому дитинстві, щоб вона змогла до 6 років піти до масової школи. Спеціальна освіта в Ізраїлі надається в спеціальних дитячих садах, спеціальних школах та корекційних класах в звичайних школах. Міністерство освіти Ізраїлю розробило «План для реалізації інклюзивної освіти», спрямований на зменшення кількості учнів у спеціальних класах та спеціальних шкіл та збільшення залучення дітей з ООП до звичайних шкіл і класів. Понад 30 років у Ізраїлі більшість дітей з особливими освітніми потребами навчаються у звичайних школах. Проте механізм включення цих дітей у звичайні школи може бути різним: хтось навчається за допомогою спеціального асистента, хтось навчається півдня з класом, а півдня – окремо. Ці рішення завжди приймаються разом із батьками, педагогами, психологами, виходячи з потреб і можливостей конкретної дитини.

Реалізація інклюзивної освіти в ізраїльських школах. Країна вкладає великі бюджетні кошти у своїх маленьких громадян. Так, на навчання однієї дитини держава виділяє 22 000 шекелів на рік (192 593,45 грн), на дитину, яка навчається за інклюзивною програмою – 34 000 шекелів (297 644,43 грн), на навчання у спецшколі – 73 000 шекелів (639 060,09 грн).

Міністерство освіти Ізраїлю прагне дати кожному учню знання на такому рівні, на якому вона здатна їх сприймати. В Ізраїлі працюють чотири спеціальні початкові школи для дітей із розладом аутистичного спектру. Вони знаходяться в Єрусалимі, Рішон-ле-Ціоні, Герцлії та Тель-Авіві. Їхнє місцерозташування спеціально обирали таким чином, щоб діти з різних регіонів могли дістатися шкіл. У цих закладах навчаються діти віком від 6 до 12 років. Незалежно від розвитку дитини, її обов'язково відвозять до школи та назад. Після 12 років учні потрапляють до спеціальних старших шкіл для дітей з аутизмом, де навчаються хлопчики та дівчатка від 12 років до 21 року. У звичайних школах середня освіта закінчується у 18 років. 21 рік – це вік, з якого в Ізраїлі закінчується шкільна освіта для дітей з особливостями розвитку. У цих школах навчаються учні з інтелектом середнього та нижчого за середній рівень. Безсумнівно, в Ізраїлі працюють і інклюзивні школи, в класах яких кожна дитина з аутизмом має свого тьютора. Цього фахівця оплачують батьки разом із державою. Усього кількість дітей з аутизмом в інклюзивній освіті Ізраїлю становить 30%. Метою ізраїльських шкіл стають досягнення учня у навчанні порівняно не з нормативами та успіхами однокласників, а з його власними показниками.

У спеціальний корекційний центр дитину направляють у виняткових випадках, коли загальноосвітня школа вичерпала всі можливості їй допомогти та умови навчання у ній не відповідають потребам учня. При цьому механізм включення в освітній процес дітей з

особливостями розвитку залежить від потреб самої дитини та ресурсів школи. Вся система інклюзивної освіти побудована так, що про дитину піклується не лише держава та її батьки, а й однокласники, друзі, співробітники освітньої установи, волонтери.

Педагоги є ключовими фігурами в процесі забезпечення ефективної організації інклюзивної освіти у початковій школі. Компетентності вчителів, сформовані шляхом навчання та програм підвищення кваліфікації, забезпечують ефективність адаптації та інтеграції молодших школярів у суспільство. [4, с.207].

В Ізраїлі, як і в багатьох європейських країнах, існує комітет психолого-педагогічного супроводу дитини. Він складається з двох представників Міністерства Освіти, представника місцевого органу управління освітою, лікаря-педіатра, психолога, логопеда та соціального працівника. Батьки також залучені до освітнього процесу – вони є членами команди.

На початку кожного навчального року мультидисциплінарна команда розробляє для навчального закладу індивідуальну освітню програму (ІОП) для кожної дитини з особливими освітніми потребами. ІОП визначається таким чином:

- план, який описує всебічний рівень розвитку дитини з особливими потребами на даний момент;
- цілі навчання, засоби та необхідні ресурси, необхідні для їх досягнення;
- у кінці року аналізується, які цілі були досягнуті.

Дитині з особливими освітніми потребами, яка перейшла до загальноосвітньої школи, підбирають індивідуальний вид інклюзії. При цьому вона може відвідувати змішані заняття у спеціальному класі (половина уроків проходить з помічником, половина – з іншими учнями), а може навчатися у звичайному класі у супроводі тьютора або з додатковими перервами на відпочинок. Діти можуть проходити програму в полегшеній формі, а деякі надто складні предмети взагалі не відвідувати.

За рік до школи всі діти зобов'язані відвідувати дитячий садок, де з п'ятирічного віку вони проходять обов'язкову психологічну діагностику, тому кожен садок має договір з психологом. Для дітей, які мають шанси після інтенсивної корекції піти у масову школу, організовано програму «Транзитний перший клас». Це спеціальний клас у звичайній школі, наповнюваність якого складає до 12 дітей. Діти навчаються у своєму власному темпі, держава також оплачує необхідні лікувальні процедури тричі на тиждень. Процедури можуть бути дуже різними – від психологічних консультацій, допомоги дефектолога та логопеда до катання на конях. Після закінчення програми діти йдуть або до 2-го класу, або знову до 1-го, деякі діти прямують у спеціальні школи.

В ізраїльських школах для дітей з аутизмом працює так званий «транзитний перший клас» або клас інтенсивної корекції, після якого дитина або переходить до другого класу, або ще рік навчається у транзитному класі, або прямує до спеціальної школи. У транзитному класі навчаються не більше 8 осіб, кожен навчається у своєму темпі, отримує допомогу психолога, дефектолога та спеціаліста з розвитку мови. Діти навчаються у супроводі двох учителів та двох-трьох тьюторів. Є змішані заняття: половина уроків із класом, решта – індивідуальні заняття з помічником. Незважаючи на те, що такі діти навчаються у спеціальних класах, вони не ізольовані від решти учнів і разом із ними беруть участь у святах та загальношкільних заходах, відвідують екскурсії. До переходу у старші класи спільне перебування дітей збільшується [2, с. 283].

Підтримку учням надають логопед, спеціалісти з розвитку емоційного інтелекту та сенсорної інтеграції. Для кращого розуміння та засвоєння матеріалу з дітьми займаються додатково. Крім занять, з ними передбачена також безкоштовна реабілітація тричі на тиждень поза стінами школи: психотерапевт, пісочна терапія, іпотерапія, каністерія, блонберг-

терапія (з використанням ритму), нейрокорекція. Для кращого розуміння та засвоєння матеріалу в класі з дітьми займаються додатково: це можуть бути заняття на розуміння прочитаного або попереднє вивчення уроку, який розглядатимуть у класі, або тренування виду діяльності, яку потрібно буде застосувати надалі.

Для того щоб діти з особливостями краще адаптувалися у звичайній школі, широко практикуються програми підвищення проінформованості дітей. Наприклад, на початку року до класу приходять батьки дитини з особливостями розвитку та пояснюють однокласникам особливості здоров'я та поведінки їхньої дитини. Іноді батьки пишуть статті або книги про свою дитину і роздають їх у класі, або ж знімають відео, а потім демонструють його. У середній та старшій школі дитина сама робить презентацію про свій стан або пише замітку до шкільної газети. Широко застосовується і «зворотна інклюзія», коли діти норми відвідують корекційні заняття або певні уроки спецкласу і протягом кількох тижнів беруть участь у спільній діяльності з дитиною. Таким чином проводиться профілактика булінгу та компенсується нестача уваги учневі, який відстав у навчанні через хворобу або психологічні проблеми.

Прикладом школи, яка займається інтеграцією дітей з розладом аутистичного спектру в соціум є школа Двір Ха-Хадаш в Єрусалимі. Акцент тут роблять скоріше на соціальних аспектах, аніж на освітніх – вчать бути самостійними, справлятися у побуті, прищеплюють основи особистої гігієни. Як розповідають викладачі, кожен учень відвідує музичні уроки, набуває соціальних навичок через рух, декоративно-ужиткове мистецтво. Тривалість занять різна – від 20 до 45 хвилин. У кожному класі трохи більше шести учнів. Загалом у школі 29 дітей віком від 6 до 21 року. Зазвичай, в Ізраїлі в таких закладах навчається до 70 осіб.

З групових методів терапії практикують трудотерапію, фізіотерапію, шиацу, верхову їзду, гідротерапію тощо. Організують екскурсії та щорічні спільні подорожі. Починаючи з 14 років, школярі працюють у учнівських майстернях – займаються випіканням хліба, переробкою паперу та виготовленням посуду з вторинної сировини, садівництвом.

Поруч із Ха-Двір Ха-Хадаш, у сусідній будівлі, розташована звичайна міська школа, щоб учні мали змогу бачити один одного, перетинатися, спільно проводити час, спілкуватися. Крім того, щоб діти могли відчувати себе частиною спільноти, школа щомісяця ініціює спільні уроки.

III. Висновки

Головний критерій ефективності інклюзії в Ізраїлі – не лише досягнення дітей з особливостями розвитку у навчанні, а зміни у поведінці, стосунки з однокласниками, вчителями, адаптація та успішна інтеграція у суспільство. Кожна дитина навчається у власному темпі завдяки правильно підбраному індивідуальному виду інклюзії та складеному індивідуальному плану.

Таким чином, дитина з обмеженими можливостями в Ізраїлі завдяки активно працюючій інклюзивній програмі не тільки не відчуває себе обділеною, а й стає активним членом суспільства. Про неї дбають не тільки держава та її батьки, а й однокласники, друзі, співробітники освітнього закладу, волонтери. Більш того, завдяки ранній діагностиці більшість захворювань вдається успішно коригувати у дитячому віці. Держава робить усе, щоб дитина мала змогу піти до звичайної загальноосвітньої школи та надає їй всебічну підтримку.

Система ізраїльської освіти побудована таким чином, що дає кожній дитині можливість отримати всі необхідні для інтеграції у сучасне суспільство знання у зручному йому режимі та форматі. Все це стало можливим завдяки закріпленню інклюзивної освіти на законодавчому рівні, завдяки активній підтримці уряду, праці та розуміння кожного з членів суспільства.

IV. Список використаних джерел

- [1] Про спеціальну освіту: Закон Ізраїлю від 21 лист. 2002 р. №1876. URL: http://fs.knesset.gov.il/15/law/15_lsr_300594.pdf (дата звернення: 01.10. 2022)
- [2] Alonim A.H., Lieberman I., Scheingesicht G. A Comparative Study of Infants and Toddlers Treated with The Mifne Approach Intervention for Autism Spectrum Disorder. Academic Press, 2019. Pp. 277-300.
- [3] McDuffie A. Autism spectrum disorder in children and adolescents with fragile X syndrome: within-syndrome differences and age-related changes. Am J Intellect Dev Disabil. 2010. № 115(4). Pp. 7-26.
- [4] Yuliia M. Shevchenko, Svitlana M. Dubiaha, Valentyna D. Melash, Tetyana V. Fefilova, Yulia O. Saenko The Role of Teachers in the Organization of Inclusive Education of Primary School Pupils. 2020. 9 (7). Pp. 207-216.

IMPLEMENTATION OF INCLUSIVE EDUCATION IN ISRAEL SCHOOLS

Marharyta Demisheva

ABSTRACT. In recent years inclusive education has been actively introduced into educational institutions around the world. Israel was chosen for our study since the practice of inclusive education in the country has been used for more than 30 years and is legally enshrined. The article analyzed the development of inclusive education in Israel in various aspects: legislator, organizational, social, daily. It was considered principle of early diagnosis and intervention of autism, which helps to identify the problem as early as possible and provide the child with effective assistance. Methods of implementing inclusive education are presented on the example of general and special correctional Israeli schools. The mechanism for including a child in a regular school can be different, but it is extremely important for Israeli education to give each child knowledge at a level at which he is able to perceive it. It was concluded that the main task of the education and medical system of Israel is early diagnosis, provision of qualified medical and psychological assistance to a child with special educational needs at an early age, so that he can go to mainstream school by the age of 6 and successfully integrate into society.

KEYWORDS: inclusion, inclusive education in Israel, inclusive class, autism, remedial education.